

Vlaams
Parlement

stuk **42** (2011-2012) – Nr. 2
ingediend op 14 februari 2012 (2011-2012)

Kinderrechtencommissariaat

Jaarverslag 2010-2011

Gedachtewisseling

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Elisabeth Meuleman

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Boudewijn Bouckaert.

Vaste leden:

de heer Jos De Meyer, de dames Veerle Heeren, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn;
de heer Wim Van Dijck, mevrouw Gerda Van Steenberge, de heer Wim Wienen;
de dames Irina De Knop, Marleen Vanderpoorten;
de dames Kathleen Deckx, Fatma Pehlivan;
de dames Vera Celis, Goedele Vermeiren;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heren Paul Delva, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Chris Janssens, mevrouw Katleen Martens;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Chokri Mahassine;
de heren Willy Segers, Kris Van Dijck;
de heer Jurgen Verstrepen;
mevrouw Mieke Vogels.

Stukken in het dossier:

42 (2011-2012) – Nr. 1: Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat

De Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen besprak het Jaarverslag 2010-2011 van het Kinderrechtencommissariaat, 'Rechten op en in het onderwijs' op 26 januari 2012. De heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris, en mevrouw Inge Schoevaerts, medewerker van het Kinderrechtencommissariaat, werden als sprekers uitgenodigd.

Ter gelegenheid van gedichtendag lezen de heer Boudewijn Bouckaert, mevrouw Marleen Vanderpoorten, mevrouw Elisabeth Meuleman, de heer Wim Van Dijck en mevrouw Gerda Van Steenberge een gedicht voor.

1. Toelichting door de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris

1.1. Jaarverslag 2010-2011

1.1.1. Ombudswerk

De heer *Bruno Vanobbergen* legt uit dat het jaarverslag gebaseerd is op de activiteiten van het commissariaat, dus van het ombudswerk, maar het commissariaat trachtte het voorbije jaar ook zelf op zoek te gaan naar problemen van jongeren. In zijn ombudswerk tracht het Kinderrechtencommissariaat van zijn imago als boeman voor het onderwijs af te geraken. Het is immers een partner op afstand en slaagt erin het onderwijs daar meer en meer van te overtuigen. Zo probeert het te bemiddelen in conflicten en luistert het naar alle partijen, hoewel het steeds het belang van het kind vooropstelt.

Het succes van de internaten neemt toe, het is dus niet verwonderlijk dat het Kinderrechtencommissariaat daar heel wat vragen over krijgt, zowel van leerlingen, opvoeders als directies en vaak over de rechtspositie van leerlingen in het internaat. De commissaris pleit voor een duidelijkere algemene omschrijving van die positie, vergelijkbaar met de decretale omschrijving van de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp.

Hoewel het gratis busvervoer in het buitengewoon onderwijs ondertussen strikter geregeld is, zijn er nog steeds heel wat klachten. Op de regel dat kinderen enkel op gratis busvervoer een beroep kunnen doen als ze naar de dichtstbijzijnde geschikte school voor buitengewoon onderwijs gaan, zijn er enkele uitzonderingen. Omdat die niet duidelijk zijn, roepen ze heel wat frustratie op bij diegenen die een uitzondering geweigerd wordt. Ook reistijd blijft een moeilijke kwestie, zeker voor jonge kinderen.

De groep kinderen die thuis les krijgt, neemt toe. Ouders en leerlingen weten vaak niet welke criteria de inspectie hanteert bij de beoordeling van huisonderwijs. De onderwijsinspectie werkt aan verduidelijking en heeft onder meer een nieuw cahier over huisonderwijs opgesteld. Het Kinderrechtencommissariaat acht het wenselijk om ook een algemenere beleidslijn op te stellen. Nederlands onderzoek bewijst dat huisonderwijs goed scoort. Uit Vlaamse statistieken blijkt echter dat heel wat jongeren thuis les krijgen omdat ze problemen hadden op school en dat er relatief weinig jongeren een diploma halen.

Uit gesprekken van het Kinderrechtencommissariaat met verschillende kinderen en jongeren die langdurig ziek zijn, blijken toch wat knelpunten met de ziekenhuisscholen. Zo verloopt het contact met de thuisschool niet altijd vlot, soms is er zelfs helemaal geen contact. Als kinderen en ouders in die situatie te weinig geïnformeerd worden, leidt dat tot heel wat frustratie. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt daarnaast specifieke aandacht voor oudere jongeren die lessen van een bepaald niveau nodig hebben om te kunnen blijven aansluiten bij hun klasgenoten.

Lokale overlegplatforms en onthaalbureaus melden het Kinderrechtencommissariaat dat ze problemen hebben om scholen te vinden voor kinderen en jongeren op de vlucht. Scholen proberen zich aan die taken te onttrekken en op dit vlak is er geen solidariteit tussen

de scholen. Het gebeurt dat die kinderen in de loop van een schooljaar verhuizen van het ene onthaalcentrum naar het andere en zich dus opnieuw moeten aanpassen aan een school. De kinderrechtencommissaris vraagt dan ook meer aandacht voor deze bijzonder kwetsbare groep.

Een volgend klassiek ombudsthema zijn de sancties en ordemaatregelen. Scholen zijn zich meer bewust van de juridische implicaties die een inbeslagname van persoonlijke bezittingen met zich meebrengt. Nochtans blijven sommige scholen er onterecht van overtuigd dat een schoolreglement, ondertekend door de leerling en de ouders, boven de wet staat. De meeste scholen slagen er echter in om, met inspraak van de leerlingen, duidelijke regels op te stellen. Dat is minder het geval voor de ordemaatregelen en de schorsingen. Voor de tijdelijke schorsing is er geen vaste procedure waardoor vooral leerlingen in het secundair onderwijs voor lange tijd thuisblijven. De beroepsmogelijkheden zijn niet duidelijk, de communicatie tussen school, ouders en leerling verloopt vaak moeizaam. De definitieve uitsluiting is veel strikter geregeld. Het Kinderrechtencommissariaat heeft nog niet zo lang geleden gepleit voor een regionale onderwijsombudsdienst. Dat idee verdient overweging.

Leerlingen staan meestal positief tegenover gedrags- of begeleidingscontracten, zeker als zij inspraak krijgen bij de opstelling ervan. Desondanks worden er problemen gemeld, onder meer met de privacy van de jongere. Ook de verhouding tussen school en samenleving is niet eenvoudig. Een school wil een veilige omgeving bieden, maar staat onder druk van de buitenwereld. De ombudsdienst krijgt steeds vaker vragen van directies daarover, bijvoorbeeld hoe te handelen als een deurwaarder een kind waarvan de ouders in een echtscheiding verwickeld zijn, van school komt weghalen, of als de politie kinderen wil ondervragen. Ook voor deze kwesties vraagt de commissaris een duidelijk kader.

1.1.2. Advieswerk

Voorts licht de kinderrechtencommissaris twee adviezen toe die te maken hebben met onderwijs. Het eerste is het onderzoek ‘Geweld gemeld en geteld’, gebaseerd op antwoorden van 3000 kinderen en jongeren over geweld in gezin, school en vrije tijd. Als de geëncquêteerden 3 van de 8 vragen per vorm van geweld – lichamelijk, emotioneel en seksueel – positief beantwoorden, wordt dat in de statistiek geregistreerd. De school scoort hoog bij de verschillende vormen van geweld. Daarbij gaat het zowel over geweld tussen leerlingen onderling en tussen leerkrachten en leerlingen. Het Kinderrechtencommissariaat acht het belangrijk om de aard van dat geweld beter in beeld te brengen, alsook wat de scholen doen om geweld te voorkomen. Samen met de onderwijskoepels inventariseert het Kinderrechtencommissariaat momenteel de preventieve acties van scholen. De bedoeling is vooral om goede voorbeelden te verspreiden.

Voorts onderzoekt het Kinderrechtencommissariaat de invloed van labeling en medicalisering op het kind. Het aantal kinderen en jongeren dat psychofarmaca neemt, is op korte tijd enorm toegenomen. Het Kinderrechtencommissariaat is niet tegen medicatie, maar de toename is ook het gevolg van de hoge verwachtingen. Het onderwijs is de geschikte partner voor het onderzoek, maar daarnaast werkt ook de Gezinsbond aan het onderzoek mee. Het Kinderrechtencommissariaat brengt het perspectief van de kinderen en jongeren in kaart, de Gezinsbond dat van de ouders.

1.1.3. Communicatie en educatie

Een derde component van de werking van het Kinderrechtencommissariaat, naast ombuds- en advieswerk, is communicatie en educatie. Met een Jongerenjaarkrant en een Kinderrechtenkrant informeert het commissariaat kinderen en jongeren niet alleen over de werking van het Kinderrechtencommissariaat, maar ook over kinderrechten. De tentoonstelling in de Lokettenzaal van het Vlaams Parlement, die paste in het project ‘Gevaarlijk Jong’, bereikte op drie maand 3000 kinderen en jongeren. De reacties van de scholen waren heel positief.

Tot slot blikte de kinderrechtencommissaris vooruit. Samen met het Interuniversitair Centrum voor Onderwijsrecht en samen met de onderwijskoepels, organiseert het Kinderrechtencommissariaat op 12 mei 2012 een studiedag over geweld op school. De enquête bij de scholen over geweldpreventie past daarin. Het commissariaat werkt ook aan een vervolg van de studie over de rechtspositie van minderjarigen in detentie. Samen met de onderwijsadministratie, het kabinet en de onderwijsinspectie gaat het na hoe het recht op leren daar verzekerd kan worden en hoe de inspectie best georganiseerd wordt. Tegen mei 2012 zal het Kinderrechtencommissariaat een advies afleveren over medicalisering en labeling. Omdat dat probleem heel veel beleidsdomeinen raakt, stelt de heer Vanobbergen voor dat verschillende parlementscmissies zich daar samen over buigen. Daarnaast ontwikkelt het commissariaat een lessenkpakket om toekomstige leerkrachten van de ernst van het thema te doordringen. Tot slot kondigt de commissaris een advies over topsport en onderwijs aan.

2. Bespreking

2.1. *Vragen en opmerkingen van de leden*

Mevrouw *Goedele Vermeiren* merkt dat heel wat problemen opgelost kunnen worden door een betere communicatie en informatie, onder meer over de aansluiting tussen ziekenhuis-school en gewone school en over de grijze zone van de schorsing. Ze kijkt uit naar het advies over labeling en medicalisering, dat inderdaad best in een gezamenlijke commissie besproken wordt. Het lid informeert of het juridische kader in de lerarenopleiding aan bod komt. Ze vraagt of het Kinderrechtencommissariaat voor communicatie samenwerkt met initiatieven als Schooldirect, niet alleen ter informatie maar ook ter bewustmaking van directies. Hoe ver reikt de opdracht van het Kinderrechtencommissariaat voor dergelijke aangelegenheden en waar begint de verantwoordelijkheid van de overheid?

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt zich in het verslag af of er een andere sanctie mogelijk is dan de inbeslagname van storende persoonlijke bezittingen zoals een gsm. Waaraan denkt het dan? Voorts informeert het lid of de resultaten van de enquête ‘Geweld gemeld en geteld’ sterk verschillen in basis- en secundaire scholen.

Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* vraagt of bepaalde soorten klachten afnemen en andere toenemen. Dat kan immers iets zeggen over het beleid of over de aanpak van scholen. Inspraak van kinderen en jongeren in de school was steeds een heikel punt. Zijn er daar nog steeds veel klachten over? Is het nodig de participatieregels bij te sturen? Wat denkt de kinderrechtencommissaris over een decreet over de rechtspositie van leerlingen?

Mevrouw *Kathleen Deckx* informeert of het Kinderrechtencommissariaat zicht heeft op de participatie van leerlingen en ouders in het onderwijs. Buigen leerlingenraden en oudercomités zich over de echte beleidskwesties zoals een school- of examenreglement?

De heer *Boudewijn Bouckaert*, voorzitter, begrijpt dat het Kinderrechtencommissariaat tegen een algemeen hoofddoekenverbod is, maar heeft geen begrip voor de manier waarop het dat in het verslag formuleert. Het lijkt alsof elke voorstander onverdraagzaam is. De voorzitter is voor een algemeen verbod juist omdat het een component van onverdraagzaamheid inhoudt, namelijk de ongelijkheid tussen man en vrouw. Een verbod neemt de druk om een hoofddoek te dragen weg.

Met het succes van het huisonderwijs, zullen allicht ook de frustraties, onder meer als er geen diploma uitgereikt wordt, toenemen. De voorzitter vraagt suggesties voor regelgeving. Metaforum Leuven stelt dat kleuter- en lager onderwijs cruciaal zijn voor de neurologische en karaktervorming van een kind. Is het dan niet beter huisonderwijs op die leeftijd te verbieden?

2.2. *Antwoorden van de heer Bruno Vanobbergen en replieken*

De heer *Bruno Vanobbergen* beaamt het belang van communicatie. De sector Jeugdhulp staat verder op het vlak van rechtspositie, de commissaris geeft de rechtenverkenner en de website van het Steunpunt Jeugdhulp als voorbeeld. Op die website kunnen jeugdwerkers vragen stellen over juridische kwesties, dus waarom ook geen leerkrachten of directies? Misschien moeten die interessante mogelijkheden wat beter bekendgemaakt worden.

Het Kinderrechtencommissariaat beperkt zich meestal tot het signaleren van problemen. Dat neemt niet weg dat het ook advies verleent over bepaalde instrumenten. Het werkt echter zelf geen beleidsinstrumenten uit.

Het commissariaat heeft bezwaren tegen het afnemen van persoonlijke bezittingen van leerlingen voor langere periodes. Dat botst ook op juridische bezwaren. De heer *Vanobbergen* zegt dat enkel leerlingen uit het vijfde en zesde leerjaar en uit het secundair onderwijs geënquêteerd werden over geweld. Er zijn weinig verschillen tussen basis- en secundair onderwijs, maar dat is waarschijnlijk het gevolg van de onderzoekspopulatie.

Wat de verandering in het klachtenbeeld betreft, wijst de heer *Vanobbergen* op de toename van klachten over cyberpesten. Voorts zijn er meer vragen over sociale media en media algemeen. De spreker geeft het voorbeeld van een kind dat enkele jaren geleden figureerde in een opvoedingsprogramma en nu bezwaren heeft tegen de heruitzending ervan.

Pas als ouders of kinderen problemen ondervinden met acties van de school, bijvoorbeeld ordemaatregelen, stellen ze het Kinderrechtencommissariaat vragen over inspraak. Daaruit zijn geen algemene tendensen over inspraak op school af te leiden. De map over leerlingenparticipatie van het Kinderrechtencommissariaat is nog steeds populair. Het thema leeft dus wel.

De heer *Vanobbergen* ontkent dat het de bedoeling was om voorstanders van een algemeen hoofddoekenverbod aan te vallen. Het Kinderrechtencommissariaat wou enkel aandacht vragen voor het standpunt van jonge moslimmeisjes. Zo stond de commissaris verstoeld van de enorme impact op hun bestaan. Heel wat zeiden van school en zelfs van onderwijsniveau te willen veranderen, als ze maar de hoofddoek konden blijven dragen. Die impact en het standpunt van de meisjes zelf zouden factoren in de beslissing moeten zijn.

Jongeren moeten vanaf 12 jaar hun toestemming geven voor een bepaalde behandeling, zo bepaalt het decreet over de rechtspositie in de jeugdhulp. De heer *Vanobbergen* stelt voor om jongeren vanaf 12 jaar ook hun toestemming te laten geven voor huisonderwijs. Dat impliceert dat jongeren goed geïnformeerd moeten zijn over dat huisonderwijs. Een inspecteur aan huis kan moeilijk de ervaring van de jongeren inschatten, daarom stelt de kinderrechtencommissaris een algemeen onderzoek voor. Voorts benadrukt hij het belang van een goede opvolging van jongeren en kinderen die het klassieke schoolcircuit verlaten, vooral het eerste jaar. De stijging van het huisonderwijs is deels te verklaren door de instroom van jongeren met een problematische schoolloopbaan. Er moet telkens nagegaan worden of dat huisonderwijs in het belang van het kind is of gewoon een reddingsboei.

De heer *Boudewijn Bouckaert* zegt dat het eigendomsrecht beperkt kan worden als een eigenaar een contractuele relatie aangaat. Zo kan een zwembaduitbater brillen in het zwembad verbieden. Dat moet echter duidelijk aangekondigd worden. Volstaat het niet voor een school om die regel duidelijk aan te kondigen onder meer in het schoolreglement? Natuurlijk mag een leerkracht niet overreageren en de gsm een hele week bij zich houden.

De heer *Bruno Vanobbergen* merkt dat ondanks heel wat discussie, de meeste scholen erin slagen een oplossing te vinden die voor iedereen aanvaardbaar is. Zo gebeurt het dat leerlingen hun gsm in een doos leggen en die na de les terugnemen.

De heer *Boudewijn Bouckaert* heeft begrip voor de schrijnende situaties van kinderen op de vlucht. Uitgeprocedeerde volwassen asielzoekers kunnen geen beroepsonderwijs meer volgen, voor kinderen is de situatie door het recht op onderwijs anders. Hoewel dat niet gemakkelijk zal zijn, pleit de voorzitter voor een menswaardige oplossing die ook de beleidsprioriteiten respecteert.

Boudewijn BOUCKAERT,
voorzitter

Elisabeth MEULEMAN,
verslaggever